

IFRS 16 standardin käyttöönoton vaikutukset esimerkkiyri- tysten ensimmäiseen vuositilinpäätökseen

Thu Quach-Tomminen

Tekijä Thu Quach-Tomminen	
Koulutusohjelma Liiketalouden koulutusohjelma	
Opinnäytetyön nimi IFRS 16 standardin käyttöönoton vaikutukset esimerkkiyritysten ensimmäiseen vuositilinpäätökseen	Sivu- ja liitesivumäärä 27 + 2
<p>Tämän opinnäytetyön tavoitteena on selvittää kansainvälisen IFRS 16 standardin käyttöönoton vaikutukset kahden Suomen suurimpiin lukeutuvien pörssiyhtiöiden ensimmäiseen vuositilinpäätökseen ja tunnuslukuihin. Kyseinen tilinpäätösstandardi IFRS 16 astui voimaan 1.1.2019.</p> <p>Tuloksena syntyy tilinpäätösanalyysi ensimmäisestä vuositilinpäätöksestä standardin käyttöönoton jälkeen ja standardin vaikutuksista tärkeimpiin tunnuslukuihin. Tämän lisäksi alatutkimuskysymyksenä on, onko omistamisella ja vuokrauksella olennaista eroa tunnuslukujen ja kirjanpidon näkökulmasta enää standardin käyttöönoton jälkeen.</p> <p>Tutkimus toteutetaan kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena. Tutkimus pohjautuu kirjallisten lähteiden dokumenttianalyysiin, jossa teoriaa, kuten IFRS-standardeja, paikallisia kirjanpitolakeja ja lausuntoja tutkitaan sekä tulkitaan. Tämän lisäksi tutkimuksessa hyödynnetään paljon erilaisten tilintarkastusyhteisöjen julkaisemia artikkeleita ja tulkintoja IFRS 16 -standardista.</p> <p>Tutkimuksen havaintokohteena käytetään kahta Suomessa julkisesti noteerattuja pörssiyhtiötä: UPM-Kymmene Oyj ja Stora Enso Oyj. Analyysissä käytetään vuoden 2019 tilinpäätöksiä eikä viimeisimpiä 2020 tilinpäätöksiä. Valinta perustuu siihen, että tarkastelun kohteena olisi mahdollisimman normaali tilikausi liiketoiminnan kannalta eikä sillä olisi mitään vaikutusta pandemiavuodesta.</p>	
Asiasanat IFRS-standardit, IFRS 16, tilinpäätösanalyysi, tunnusluvut, vuokrasopimukset	

Sisällys

1	Johdanto	1
1.1	Tutkimusongelma ja tutkimuksen tavoitteet	1
1.2	Tutkimusmenetelmä ja tietoperusta.....	2
1.3	Raportin rakenne	2
1.4	Tutkimuksen keskeiset käsitteet ja lyhenteet.....	3
2	Mitä tarkoittaa IFRS ja mikä on IFRS 16 –standardi?	3
2.1	IFRS 16 –standardi	4
2.1.1	Soveltamisala.....	5
2.1.2	Vuokrasopimuksen määritelmä	5
2.1.3	Arvostaminen ja vaikutukset kirjanpitokäsittelyyn sopimuksen alussa	7
2.2	IFRS 16 –standardin vaikutukset keskeisiin tunnuslukuihin.....	9
2.2.1	Käyttökate (EBITDA) & liikevoitto tai -tulos (EBIT).....	10
2.2.2	Rahoituslaskelma.....	11
2.2.3	Sijoitetun pääoman tuotto (ROCE), %.....	12
2.2.4	Velkaantumisen tunnusluvut.....	12
3	Vertailtavat esimerkkiyritykset	13
4	IFRS 16 –standardin vaikutukset ja analyysi / UPM-Kymmene Oyj	14
4.1	Vaikutukset konsernin tuloslaskelmaan ja taseeseen.....	14
4.2	Vaikutukset keskeisiin tunnuslukuihin.....	17
4.2.1	UPM:n käyttökate ja liikevoitto.....	17
4.2.2	UPM:n rahavirtalaskelma	18
4.2.3	UPM:n sijoitetun pääoman tuotto, %	19
4.2.4	UPM:n nettovelkojen tunnusluvut	19
5	IFRS 16 –standardin vaikutukset ja analyysi / Stora Enso Oyj.....	20
5.1	Vaikutukset konsernin tuloslaskelmaan ja taseeseen.....	21
5.2	Vaikutukset keskeisiin tunnuslukuihin.....	21
5.2.1	Stora Enson käyttökate ja liikevoitto	22
5.2.2	Stora Enson rahavirtalaskelma.....	22
5.2.3	Stora Enson sijoitetun pääoman tuotto, %.....	23
5.2.4	Stora Enson nettovelkojen tunnusluvut	24
6	Pohdinta ja johtopäätökset	25
6.1	Oman oppimisen arviointi.....	26
	Lähteet	28
	Liitteet.....	30
	Liite 1. UPM-Kymmene keskeiset tunnusluvut mukaillen (UPM 2019.).....	30
	Liite 2. UPM sijoitetun pääoman tuotto, % vuosilta 2019-2013 (mukaillen UPM 2019.)31	
	Liite 3. Stora Enson keskeiset tunnusluvut mukaillen (Stora Enso 2019.).....	31

1 Johdanto

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on selvittää kansainvälisen IFRS 16 standardin käyttöönoton vaikutukset kahden Suomen suurimpiin lukeutuvien pörssiyrityiden ensimmäiseen vuositilinpäätökseen ja tunnuslukuihin. Kyseinen tilinpäätösstandardi IFRS 6 astui voimaan 1.1.2019. Tutkimuksen tuloksena syntyy tilinpäätösanalyysi ensimmäisestä vuositilinpäätöksestä standardin käyttöönoton jälkeen ja standardin vaikutuksista tärkeimpiin tunnuslukuihin. Tämän lisäksi alatutkimuskysymyksenä on, onko omistamisella ja vuokrauksella olennaista eroa tunnuslukujen näkökulmasta enää standardin käyttöönoton jälkeen.

Aihe on itselleni mielenkiintoinen työelämälähtöisestä tarpeesta johtuen. Tämän lisäksi aiheen piirissä on tullut paljon vaihdettua ajatuksia eri taloushallinnon alalla työskentelevien ihmisten kanssa, miten IFRS-standardeja soveltavat yritykset kamppailevat sen soveltamisen sekä laskennan kanssa. Suomalaiset pörssiyritykset laativat konsernin tilinpäätöksen kansainvälisten IFRS-standardien mukaisesti, mutta emoyhtiön tilinpäätöksen taas suomalaista kirjanpitolakia ja säännöksiä noudattaen. Tämä saattaa myös joissakin tapauksissa aiheuttaa eroavaisuuksia vuokrausten käsittelyyn konsernin ja emoyhtiön tilinpäätöksen välillä, joka vaatii myös tilinpäätöksen lukijalta tarkkaavaisuutta.

Lähtökohtaisesti uuden IFRS-standardien käyttöönotto vaatii aina kohdeyrityksessä paljon työtä, mutta IFRS 16 standardin käyttöönotto on aiheuttanut poikkeuksellisen paljon haasteita kansainvälisesti eri yrityksissä. Laskennan haasteellisuus tulee ilmi myös siitä, että standardin käyttöönotto avasi uuden markkinan IFRS 16 laskentaohjelmille ja palveluntarjoajille.

1.1 Tutkimusongelma ja tutkimuksen tavoitteet

Tutkimus tulee hyödyntämään sekä itseäni että taloushallinnon ammattilaisia. Omalta osaltani tavoittelen ammatillisen osaamisen täydentämistä sekä kasvua. Tutkimusprosessin harjoittaminen tulee tukemaan tulevia työelämässä tapahtuvia samantapaisia tutkimuksia, kuten tilinpäätösstandardien tulkintaa ja soveltamista. Käytännön esimerkkinä voi olla esimerkiksi uusi IFRS-standardi, jonka vaikutuksia tulisi selvittää etukäteen tai määrätyn ajanjakson jälkeen.

Tutkimuksen tuloksesta voivat kiinnostua myös esimerkiksi monet pörssiyrityksen päättäjät sekä talousorganisaation työntekijät, jotka ovat kiinnostuneet kyseessä olevasta analyysistä ja saavat vertailutietoa muiden yritysten IFRS 16 standardin käyttöönoton vaikutuksista. Tämä on myös hyvää informaatiota tilinpäätöksen lukijoille ja tulkitsijoille, miten

IFRS 16 standardin vaikutuksen näkyvät esimerkkiyritysten ensimmäisessä tilinpäätöksessä.

Tutkimuksen päätavoitteena on selvittää seuraavaa:

Mikä on IFRS 16 standardin käyttöönoton vaikutukset kohdeyritysten tilinpäätökseen ja tunnuslukuihin?

Pääkysymyksen selvittämiseksi tutkimusongelma on jaettu muutamaaan alatutkimuskysymykseen:

1. Mikä on IFRS 16 standardi teoriassa ja käytännössä?
2. Mihin tilinpäätöksen eriin ja tunnuslukuihin IFRS 16 standardi vaikuttaa konsernitilinpäätöksessä?
3. Ovatko esimerkkiyrityksillä keskenään samanlaisia IFRS 16 käyttöönoton vaikutuksia ja kuinka paljon esimerkkiyrityksillä on vuokrasopimuksia?
4. Onko omistamisen ja vuokraamisen välillä suurta eroa IFRS 16 standardin julkaisemisen jälkeen?

1.2 Tutkimusmenetelmä ja tietoperusta

Tutkimuksen lähestymistapa on empiirinen ja tutkimusmenetelmä on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Aineisto kerätään erilaisista kirjallisista lähteistä ja verkkojulkaisuista sekä julkaistuista tilinpäätösraporteista. Tietoperusta perustuu pääosin seuraaviin kirjallisiin lähteisiin:

- suomalaisten pörssiyritysten julkaistut tilinpäätökset ja näiden sisältö IFRS 16 liitännäisten erien osalta
- Kansainväliset IFRS-standardit
- Kirjalliset teoriakirjat tilinpäätösanalyysiin
- Tilintarkastusyhteisöjen julkaisemat artikkelit standardin tulkinnasta

Olen ollut mukana kahden eri suomalaisen pörssiyrityksen IFRS 16 tilinpäätösstandardin sekä siihen liittyvän järjestelmähankinnan käyttöönotossa ja jalkauttamisessa. Sovellan kokemustani tässä tutkimuksessa hankittuun tietoperustaan käytännön kokemuksen kautta hankittuun tietotaitoon standardin tulkinnasta, laskennasta ja sen haasteista.

1.3 Raportin rakenne

Opinnäytetyö sisältää kuusi päälukua. Työn ensimmäisessä luvussa johdannossa avataan opinnäytetyön aiheen valintaa ja alakappaleissa tutkimuksen tavoitetta ja rajausta, tutkimuksen pää- ja alatutkimusongelmia, tutkimusmenetelmää ja päätietolähteitä.

Toisessa luvussa avataan yleisesti ensin kansainvälisten tilinpäätösstandardien taustaa ja tämän jälkeen mennään yksityiskohtaisempaan IFRS 16 –standardin teoriaan, sen soveltamisalaan ja vuokrasopimuksen määritelmään. Tämän lisäksi avataan IFRS 16 –standardin vaikutusta tilinpäätösanalyysiin ja keskeisiin tunnuslukuihin.

Kolmannessa luvussa kerrotaan yleisesti valikoiduista kahdesta esimerkkiyrityksestä, niiden liiketoiminnasta ja verrataan yleisellä tasolla näiden samankaltaisuutta ja vertailtavuutta tilinpäätöksen laadintaperiaatteiden näkökulmasta.

Neljännessä luvussa käydään läpi IFRS 16 –standardin vaikutukset esimerkkiyrityksen UPM-Kymmene Oyj:n konsernitalinpäätökseen tuloslaskelman ja taseen kautta ja tämän lisäksi konsernin keskeisimpien tunnuslukujen kirjanpitokäsittelyn näkökulmasta. Viidennessä luvussa tehdään samanlainen analyysi toisesta esimerkkiyrityksestä Stora Enso Oyj:stä.

Viimeisessä luvussa tehdään yhteenveto kahden esimerkkiyrityksen analyyseista IFRS 16 –standardin käyttöönoton näkökulmasta ja verrataan kahden esimerkkiyrityksen analyysin tuloksia keskenään. Tämän lisäksi pohditaan omistamisen ja vuokrauksen eroja kirjanpitokäsittelyn kannalta ja tunnuslukujen valossa esimerkkiyritysten kautta. Lopuksi vielä käydään läpi tutkimuksen kirjoittajan oman oppimisen arviointia tutkimusprosessin aikana ja päätteeksi.

1.4 Tutkimuksen keskeiset käsitteet ja lyhenteet

EBIT	Liikevoitto
EBITDA	Käyttökate
FAS	Finnish Accounting Standards
IASB	International Accounting Standards Board
IASC	International Accounting Standards Committee
IFRS	International Financial Reporting Standards
ROCE	Sijoitetun pääoman tuottoprosentti
UPM	UPM-Kymmene Oyj
Stora Enso	Stora Enso Oyj

2 Mitä tarkoittaa IFRS ja mikä on IFRS 16 –standardi?

IFRS (International Financial Reporting Standards) standardit ovat kansainvälisiä tilinpäätösstandardeja, joita noudatetaan maailmanlaajuisesti. IFRS-standardit ovat osana suu-

rempaa kokonaisuutta, IFRS-normistoa. IFRS-normisto koostuu kolmesta osasta:

1. Tilinpäätöksen laatimista ja esittämistä koskeva käsitteellinen viitekehys
2. Kansainväliset tilinpäätösstandardit (IFRS-standardit)
3. Tulkintaohjeet (Haaramo, Palmuaro & Peill 2020.)

IFRS-normiston historia ulottuu vuodelle 1973, jolloin International Accounting Standards Committee (IASC) perustettiin. Vuonna 2001 toteutettiin laaja organisaatiomuutos, jonka myötä IASC lakkautettiin ja tämän korvasi IFRS-Foundation, jonka alla toimii säätelyelin IASB (International Accounting Standards Board) ja tämän alaisuudessa tulkintaelin IFRS Interpretation Committee (IC). Kyseinen organisaatio julkaisee IFRS-standardeja ja sen tulkintoja. (Haaramo ym. 2020.)

IFRS-standardien tarkoituksena on harmonisoida globaalisti tilinpäätösraportointia ja tilinpäätösinformaatiota. Tarkoituksena on varmistaa eri yhtiöiden taloudellisen informaation vertailukelpoisuus, ymmärrettävyys sekä laadullisuus. Tämä helpottaa tahoja, jotka tekevät taloudellisia päätöksiä taloudellisen informaation pohjalta, kuten sijoittajat, lainanantajat, muut luottoa antavat tahot ja yrityksen omat sisäiset päättäjät. (Haaramo ym. 2020.)

EU:n unionin alueella listattujen yhtiöiden on pakollista soveltaa kyseisiä IFRS-standardeja konsernitilinpäätöksissään. Suomessa IFRS-standardien soveltamista tukee Suomen kirjanpitolakiin vuonna 2004 tehty lisäys, jonka mukaan yrityksen, jonka liikkeesen laskemat arvopaperit on otettu kaupankäynnin kohteeksi Euroopan talousalueen kuuluvassa valtiossa säännellyllä markkinalla, tulee laatia konsernitilinpäätöksensä IFRS-standardeja noudattaen. (Haaramo ym. 2020.)

2.1 IFRS 16 –standardi

Vuoden 2016 tammikuussa IASB (International Accounting Standards Board) julkaisi IFRS 16 “Leases” standardin, joka korvasi aiemman IAS 17 –standardin. IFRS 16 -standardi tuli efektiiviseksi 1.1.2019 lähtien. Standardi muutti vuokralle ottajan kirjanpito-käsittelyä merkittävästi, kun taas vuokralle antajan kirjanpitokäsittely säilyi lähes ennallaan. Uuden kirjanpitokäsittelyn myötä taseen ulkopuoliset ”käyttöoikeus”-omaisuuserät sekä vuokrasopimusvelat tulevat näkyviin vuokralle ottajan taseeseen. Tämä koskee käytännössä kaikkia vuokrasopimuksia muutamia helpotuksia lukuun ottamatta. Suurimmat vaikutukset tulevat niille yrityksille, joilla on paljon operatiivisia vuokrasopimuksia. (PricewaterhouseCoopers 2016.)

2.1.1 Soveltamisala

IFRS 16 –standardia sovelletaan kaikkiin sopimuksiin. Soveltamisen helpottamiseksi on kuitenkin muutamia poikkeuksia. Näitä poikkeuksia ovat muun muassa:

- vuokrasopimukset, jotka koskevat uusiutumattomien luonnonvarojen etsintää tai käyttöä
- vuokrasopimukset, jotka koskevat vuokralle ottajan hallussa olevia soveltamisalaan kuuluvia biologisia hyödykkeitä (IAS 41 Maatalous). Esimerkiksi metsäomaisuus.
- lisenssisopimuksiin perustuvia vuokralle ottajan oikeuksia, jotka koskevat esimerkiksi elokuvia, tekijänoikeuksia ja patentteja (IAS 38 Aineettomat hyödykkeet) (KPMG 2016.)

Yllä mainittujen poikkeuksien lisäksi vuokralle ottaja saa olla soveltamatta IFRS 16 –standardin vaatimuksia lyhytaikaisiin vuokrasopimuksiin sekä vuokrasopimuksiin, joissa kohdeomaisuuserä on arvoltaan vähäinen. Tässä tapauksessa vuokralle ottaja kirjaa vuokrasopimuksen vuokrat kuluiksi tuloslaskelmaan esimerkiksi tasaerinä vuokra-ajalle. (ST-Akatemia Online 2020, 754–755.)

Standardin helpotuksien tulkinnoista on annettu käytännön esimerkit, mikä vastaa lyhytaikaista ja mikä arvoltaan vähäistä vuokrasopimusta. Lyhytaikaiseksi vuokrasopimukseksi määritellään sopimus, jonka vuokrauskausi on enintään 12 kuukautta. Jos kohdeomaisuuserän käypä arvo on sopimuksen alkamisajankohtana enintään USD 5 000, tulkitaan tämä arvoltaan vähäisenä omaisuuseränä. Tätä helpotusta pystyy soveltamaan, vaikka vuokrasopimusten yhteismäärä olisi olennainen. Esimerkiksi tietokoneiden vuokrauksessa yhden tietokoneen arvo ei ylitä USD 5 000, vaikka yhteismääränä yritys vuokraisi näitä 50 kappaletta. (KPMG 2016.)

2.1.2 Vuokrasopimuksen määritelmä

Vuokrasopimus on IFRS 16 –standardin mukaan sopimus tai sopimuksen osa, joka tuottaa oikeuden käyttää yksilöityä omaisuuserää määriteltynä ajanjaksona määriteltä vastiketta vastaan. Soveltamisen kannalta yksi tärkeimmistä kriteereistä on yksilöidyn omaisuuserän käyttöä koskeva määräysvalta sekä itse yksilöity omaisuuserä. (KPMG 2016.)

Yksilöidyn omaisuuserän sekä sen käyttöä koskevan määräysvallan rajapintaa tai määritelmää on välillä hankala määrittää eikä standardin tulkinta ole niin mustavalkoista. Monissa yrityksissä hyödynnetään eräänlaista päätöspuuta tai analysointikaaviota, jossa ky-

symyksiin vastaamalla päädytään lopulta siihen, onko vuokrasopimus IFRS 16 –standardin alainen vai ei.

Omaisuserän yksilöinti voi olla eksplisiittinen tai implisiittinen. Eksplisiittinen yksilöinti erotellaan sopimuksessa esimerkiksi sarjanumeroa tai vastaavaa tunnistetta käyttäen. Implisiittisessä yksilöinnissä omaisuserää ei mainita sopimuksessa. Vuokran antaja ei tällöin pysty yksilöimään tiettyä omaisuserää, mutta pystyy toteuttamaan sopimuksen vain käyttämällä kyseistä omaisuserää. Mikäli vuokran antajalla on tosiasiallinen oikeus korvata omaisuserä toisella, tämä ei ole yksilöity omaisuserä. Tässä tulee kuitenkin muistaa se, että tosiasiallinen oikeus korvata omaisuserä toisella tulee kuitenkin olla koko käyttöajan. Mikäli oikeus korvata omaisuserä toisella on vain tietyssä ajankohtana tai vain tietyn tapahtuman toteutuessa, vuokran antajan oikeus korvata omaisuserä toisella ei ole tosiasiallinen. (ST-Akatemia Online 2020, 777–778.)

Yksilöity omaisuserä voi olla fyysisesti erotettavissa oleva osuus suuremmasta omaisuserästä, kuten varastohallin tietty määritelty alue tai rakennuksen yksi kerros. Kapasiteettiosuus jostakin suuremmasta omaisuserästä ei ole fyysisesti erotettavissa oleva osuus eikä näin ollen yksilöity omaisuserä, ellei kyseinen kapasiteettiosuus edusta olennaista osaa omaisuserän kapasiteetista. (PricewaterhouseCoopers 2016.)

Vuokralle ottajalla on yksilöidyn omaisuserän määräysvalta, mikäli

- 1) Olennainen osa omaisuserän käytöstä johtuvasta taloudellisesta hyödystä menee vuokralle ottajalle
- 2) vuokralle ottajalla on oikeus ohjata yksilöidyn omaisuserän käyttöä käyttöajan kuluessa

(PricewaterhouseCoopers 2016.)

Taloudellisen hyödyn mittaaminen on melko suoraviivaisesti arvioitavissa, kuten käyttämällä omaisuserää, pitämällä se hallussa tai vuokraamalla se edelleen. Yksilöidyn omaisuserän ohjausoikeuden määrittäminen on taas hieman haasteellisempaa. Tätä varten on pohdittava merkityksellisimpiä päätöksenteko-oikeuksia. Tärkeintä on pohtia, kummalla sopimuksen osapuolella on oikeus ohjata yksilöityä omaisuserää, millä tavoin ja mihin käyttötarkoitukseen omaisuserä on käyttöajan aikana. (PricewaterhouseCoopers 2016.)

Standardissa on useita esimerkkejä merkittävimmistä päätöksenteko-oikeuksista. Merkittävimmät päätöksenteko-oikeudet riippuvat kuitenkin aina omaisuserästä sekä sopimuksesta. Alla muutamia esimerkkejä:

- oikeus muuttaa, minkä tyyppistä tuotosta omaisuserä tuottaa (esimerkiksi päättää, käytetäänkö kuljetuskonttia tavaroiden kuljettamiseen vai varastointiin)

- oikeus muuttaa, milloin tuotosta tuotetaan (esimerkiksi päättää, milloin tiettyä konetta käytetään)
 - oikeus muuttaa, missä tuotosta tuotetaan (esimerkiksi päättää laivan määränpää)
 - oikeus muuttaa, tuotetaanko tuotosta ja kuinka paljon sitä tuotetaan (esimerkiksi päättää, tuottaako tuotantokone kyseistä tuotetta vai toista ja kuinka paljon)
- (ST-Akatemia Online 2020, 780.)

2.1.3 Arvostaminen ja vaikutukset kirjanpitokäsittelyyn sopimuksen alussa

IFRS 16 –standardin mukaisesti vuokralle ottajan on sopimuksen alkamisajankohtana arvostettava käyttöoikeusomaisuuserä hankintameno. Hankintameno on sisällytettävä vuokrasopimusvelan alkuperäisen arvostuksen mukainen määrä, sopimuksen alkamisajankohtaan mennessä maksetut vuokrat, mahdolliset vuokralle ottajalle syntyneet alkuvaiheen välittömät menot ja arvio menoista, joita vuokralle ottajalle syntyy kohdeomaisuuserän purkamisesta ja poistamisesta, sen sijaintipaikan palauttamisesta alkuperäiseen tilaan tai kohdeomaisuuserän palauttamisesta vuokraehdoissa mainittuun vaadittavaan kuntoon. (ST-Akatemia Online 2020, 775–776.)

Vuokrasopimusvelka tulee arvostaa sopimuksen alkamisajankohtana vuokrien nykyarvoon, joita ei kyseisenä päivänä ole maksettu. Vuokrat tulee diskontata vuokrasopimuksen sisäisellä korolla, jos kyseinen korko on helposti määritettävissä. Jos kyseinen korko ei ole helposti määritettävissä, tulee käyttää vuokralle ottajan lisäluoton korkoa. (ST-Akatemia Online 2020, 776.)

Sopimuksen alkamisajankohdan jälkeen käyttöoikeusomaisuuserä arvostetaan hankintamonomallin mukaisesti, ellei vuokralle ottaja sovelle muita sallittuja arvostusmalleja, kuten IAS 40 Sijoituskiinteistöt –standardin mukaista käyvän arvon mallia tai IAS 16 mukaista uudelleenarvostusmallia. (ST-Akatemia Online 2020, 777.)

Vuokrasopimusvelka arvostetaan sopimuksen alkamisajankohdan jälkeen joko kasvattamalla kirjanpitoarvoa vuokrasopimusvelan koron huomioon ottamiseksi tai pienentämällä kirjanpitoarvoa maksettujen vuokrien huomioon ottamiseksi ja määrittämällä kirjanpitoarvo uudelleen täsmennettyjen uudelleen arviointien tai vuokrasopimusmuutosten huomioon ottamiseksi. Vuokrasopimusvelan uudelleen arviointi tapahtuu diskonttaamalla oikaistut vuokrat oikaistulla diskonttauskorolla, jos sopimuksen vuokra-ajassa tapahtuu muutos tai kohdeomaisuuserän osto-optiossa koskevassa arviossa tapahtuu muutos. (ST-Akatemia Online 2020, 778–779.)

Kuvassa 1 ja 2 on omat hahmotelmani standardin vaikutuksista vuokralle ottajan tuloslaskelmaan ja taseeseen sopimuksen alkamisajankohtana. Kuvassa havainnollistetaan tilannetta ennen IFRS 16 –standardia ja sen käyttöönoton jälkeen. Esimerkkinä on toiminut kuvitteellinen auton vuokrasopimus. Kuvassa 1 esitetään tilanne ennen IFRS 16 standardin käyttöönottoa, jossa auton vuokrakulu (100) kirjattiin liiketoiminnan vuokrakuluihin sille raportointikuukaudelle, jonka raportointikuukautta vuokrakulu koski. Muita kirjauksia ei tehty tuloslaskelmaan vuokrasopimusta koskien. Standardin käyttöönoton jälkeen vuokrasopimusvelan pääomaa koskeva osuus käyttöoikeusomaisuuserästä kirjataan tuloslaskelmassa käyttöoikeusomaisuuserän poistoihin (95) ja vuokrasopimusvelan korko (5) rahoituseriin rahoituskuluksi.

Arvostusmenetelmistä johtuen sopimuksen alkamisajankohtana käyttöoikeusomaisuuserä ja vuokrasopimusvelka ovat lähtökohtaisesti samansuuruiset. Tämän jälkeen käyttöoikeusomaisuuserää lähdetään poistamaan tasapoistolla ja vuokrasopimusvelkaa efektiivisen koron menetelmällä, jolloin käyttöoikeusomaisuuserän ja vuokrasopimusvelan kirjanpitoarvot eivät enää vastaa toisiaan, vaan omaisuuserän kirjanpitoarvo on yleensä pienempi kuin velan kirjanpitoarvo. (PricewaterhouseCoopers Oy 2016.)

Standardin vaikutukset vuokralle ottajan tuloslaskelmaan

Vuokrasopimusten vaikutus tuloslaskelmaan ennen IFRS 16

Liikevaihto	
Liiketoiminnan muut tuotot	
Materiaalit ja palvelut	
Henkilöstökulut	
Poistot ja arvonalentumiset	
Liiketoiminnan muut kulut	100
Liikevoitto	-100
Rahoitustuotot ja -kulut	0
Voitto ennen veroja	-100
Tuloverot	0
Tilikauden voitto	-100

Vuokrasopimusten vaikutus tuloslaskelmaan IFRS 16 jälkeen

Liikevaihto	
Liiketoiminnan muut tuotot	
Materiaalit ja palvelut	
Henkilöstökulut	
Poistot ja arvonalentumiset	95
Liiketoiminnan muut kulut	0
Liikevoitto	-95
Rahoitustuotot ja -kulut	5
Voitto ennen veroja	-100
Tuloverot	0
Tilikauden voitto	-100

Kuva 1. IFRS 16 Standardin vaikutukset vuokralle ottajan tuloslaskelmaan

Kuvassa 2 esitetään standardin vaikutukset taseeseen. Vasemmalla näkyy lähtötilanne ennen IFRS 16 standardin käyttöönottoa, jossa vuokratun kohteen käyttöoikeusomaisuuserää ei näytetty laisinkaan käyttöomaisuudessa eikä vuokrasopimusvelkaa laisinkaan taseessa. Vuokrasopimusvelat esitettiin ennen tilinpäätöksen liitetiedoissa vastuusitoumusten alla taseen ulkopuolisina erinä. Oikealla näkyy IFRS 16 vaikutus kirjanpidon kirjausten näkökulmasta taseeseen. Käyttöoikeusomaisuuserä on kirjattu käyttöomaisuuteen (2400), joka esittää

vuokrasopimuksen arvoa. Esimerkiksi kiinteähintainen kuukausivuokra 100 euroa kerrottuna sopimuksen kestolla 24 kuukaudella, jonka lopputulemaksi saadaan 2400 euroa. Lisäksi vuokrasopimusvelka tulee jaotella myös pitkäaikaisiin ja lyhytaikaisiin velkoihin. Vuoden sisällä erääntyvä vuokrasopimusvelka on luokiteltu lyhytaikaisiin velkoihin (12 kuukautta kerrottuna 100 euron kiinteällä vuokratulolla) ja yli vuoden kuluttua erääntyvät vuokrasopimusvelat on luokiteltu pitkäaikaisiin velkoihin (12 kuukautta kerrottuna 100 euron kiinteällä vuokratulolla).

Standardin vaikutukset vuokralle ottajan taseeseen

Vuokrasopimusten vaikutus taseeseen ennen IFRS 16

VARAT	
Pitkäaikaiset varat	
Aineettomat hyödykkeet	0
Aineelliset hyödykkeet	0
VELAT	
Pitkäaikaiset velat	
Korolliset velat	0
Lyhytaikaiset velat	
Korolliset velat	0

Vuokrasopimusten vaikutus taseeseen IFRS 16 jälkeen

VARAT	
Pitkäaikaiset varat	
Aineettomat hyödykkeet	0
Aineelliset hyödykkeet	2400
VELAT	
Pitkäaikaiset velat	
Korolliset velat	1200
Lyhytaikaiset velat	
Korolliset velat	1200

Kuva 2. IFRS 16 -standardin vaikutukset vuokralle ottajan taseeseen

2.2 IFRS 16 –standardin vaikutukset keskeisiin tunnuslukuihin

Aikaisemmassa kappaleessa havainnollistettiin IFRS 16 –standardin vaikutuksia tuloslaskelmaan ja taseeseen kuvan avulla. Standardin käyttöönotto vaikutti moneen tuloslaskelman erään, kuten mahdollisesti muuttuviin kuluihin, liiketoiminnan muihin kuluihin, poistoihin ja rahoituseriin. Taseen vaikutuksia ovat käyttöomaisuus sekä pitkäaikainen ja lyhytaikainen vieras pääoma. Vaikutus on siis erittäin laaja tilinpäätösraportoinnissa, ja tästä pystyy päättämään, että standardin kirjauskäytännöllä on vaikutus myös moneen tunnuslukuun. Erityisesti taseen varoja ja velkoja kuvaavat tunnusluvut muuttuvat IFRS 16 käyttöönoton myötä.

Tunnusluvut ovat tärkeitä apuvälineitä tilinpäätöksen analysoinnissa, sillä rahamääräinen tilinpäätösinformaatio muunnetaan vertailukelpoiseksi muiden erikokoisten yritysten kanssa. Tunnusluvut perustuvat tilinpäätöslaskelmiin ja liitetiedoista laskettaviin tilinpäätöseriin. Tunnuslukuanalysoinnissa tunnuslukujen arvoja verrataan valittuihin vertailuarvoihin eli benchmark -arvoihin. Tunnusluvussa esimerkiksi tilinpäätöserä 'tilikauden tulos' jaetaan

omalla pääomalla. Näin ollen tämä tekee tunnuslukuista vertailukelpoisen, kun jakajana on yleensä yrityksen kokoa heijastava tilinpäätöserä. (Seppänen 2011, 63-64.)

Alla on listattuna IFRS 16 –standardin vaikutukset vuokralle ottajan keskeisiin tunnuslukuihin:

EBITDA eli käyttökate

EBIT eli liikeulos

Rahoituslaskelma

Gearing eli nettovelkaantumisaste

Sijoitetun pääoman tuotto (ROCE) %

Nettovelka / EBITDA

(PricewaterhouseCoopers 2016.)

Seuraavissa alakappaleissa avataan tunnuslukujen tarkoitusta tarkemmin.

2.2.1 Käyttökate (EBITDA) & liikevoitto tai -tulos (EBIT)

Käyttökate kuvaa yrityksen tulosta ennen poistoja, rahoituseriä ja veroja. Kyseisen kannattavuustunnusluvun tarkoituksena on kuvata, kuinka paljon katetta yrityksen liikevaihdosta jää, kun siitä vähennetään yrityksen liiketoiminnan kulut. Liiketoiminnan kuluja ovat esimerkiksi materiaali- ja palveluostot, henkilöstömenot sekä liiketoiminnan muut kulut. (Alma Talent Tietopalvelut.)

IFRS 16 myötä vuokratulot poistuvat liiketoiminnan muista kuluista ja vuokratulot kirjataan poistoina ja korkokuluina käyttökateen ulkopuolelle. Näin ollen se parantaa yritysten käyttökateä. (Alma Talent 10.1.2019.)

Käyttökateen laskentakaava on seuraavanlainen:

Liikevaihto + liiketoiminnan muut tuotot – toimintakulut

Käyttökateä käytetään usein esimerkiksi luottoanalyysissä ja yrityksen liiketoiminnan arvonmäärittämisessä (Seppänen 2011, 171). Välillisesti käyttökateen parannus vaikuttaa tunnuslukuihin, joissa käytetään käyttökateä esimerkiksi nimittäjänä. Tällainen tunnusluku on esimerkiksi maksuvalmiutta kuvaava korollisten velkojen takaisinmaksu aika, jossa lasketaan, kuinka monta vuotta yrityksellä menisi maksaa korolliset velat, mikäli käyttökateä käytettäisiin velkojen lyhentämiseen täysimääräisesti. (Seppänen 2011, 85.)

Liiketulos eli EBIT (Earnings before interests and taxes) kertoo operatiivisen liiketoiminnan kannattavuudesta. Liiketulos saadaan, kun vähennetään käyttökatteesta poistot ja arvonalentumiset. (Kallunki 2014, 93.)

IFRS 16 –standardin myötä liiketulos paranee hieman, kun poistoina kirjattava vuokratu on hieman pienempi kuin aiemmin kirjattu vuokratu liiketoiminnan muihin kuluihin. Korokulu kirjataan rahoituseriin, jolloin sen vaikutus on liiketuloksen ulkopuolella. (Alma Talent 10.1.2019.)

Liikevoitto vaikuttaa laajalle yrityksen kannattavuuden analysointiin ja moniin tunnuslukuihin. Yleisesti ottaen liikevoitolla mitataan yrityksen operatiivisen liiketoiminnan kannattavuutta yhdessä esimerkiksi ”sijoitetun pääoman tuoton” tunnusluvun kanssa ja on osa tärkeää liiketoiminnan ohjausta ja päätöksentekoa yrityksen johdon kannalta. (Seppänen 2011, 67-71.)

2.2.2 Rahoituslaskelma

Rahoituslaskelma tavoitteena on kertoa tilinpäätöksen lukijalle, mistä yrityksen rahavirta on kertynyt ja mihin se on käyttänyt kerryttämänsä rahavirran. Se kertoo myös, kuinka paljon rahaa tilikauden aikana on kertynyt ja paljonko sitä on käytetty. Laskelmassa esitetään rahavarat tilikauden alussa ja rahavarat tilikauden lopussa kuvastaen tilikauden aikana tapahtunutta rahavarojen muutosta. Rahoituslaskelman ja kassavirtalaskelman termiä kuulee usein samassa yhteydessä monien ihmisten puheissa ja näitä käytetäänkin usein ristiin. Rahoituslaskelman ero kassavirtalaskelmaan on se, että eri rahavirrat esitetään erikseen. Laskelma esitetään vähennyslasku muodossa ja rahavirtojen erät omina osioina: liiketoiminnan rahavirta, investointien rahavirta ja rahoituksen rahavirta. (Yritystutkimus 2017, 55-62.)

Rahoituslaskelmaa voidaan tarkastella kassavirtalaskelman jäämien avulla. Kun rahoituslaskelma esitetään vähennyslasku muodossa, nähdään, miten yrityksen tulot ovat riittäneet ensin liiketoiminnan lyhytaikaisten juoksevien menojen kattamiseen, tämän jälkeen rahoituskuluihin ja veroihin sekä viimeiseksi investointeihin, lainojen lyhennyksiin sekä mahdolliseen voitonjakoon. Esimerkiksi toimintajäämän tulee olla jatkuvasti positiivinen, jotta yrityksen toimintaa voidaan pitää kannattavana ja maksukykyisenä. Positiivinen rahoitusjäämä taas puolestaan kertoo, että yritys pystyy ainakin osittain suorittamaan investointinsa tulo-rahoituksella ja mahdollisesti lyhentämään velkojaan. Jos taas rahoitusjäämä on jatkuvasti negatiivinen, indikoi tämä yrityksen velkaantumista. (Yritystutkimus 2017, 60-61.)

IFRS 16 –standardin tuomat muutokset eivät vaikuta olennaisesti nettorahavirtaan, mutta luokittelee maksetut vuokrat liiketoiminnan rahavirrasta rahoituksen rahavirtaan. Rahoituksen rahavirrassa esitetään vuokrasopimusvelan pääomaa koskeva osa. Korkoa koskeva osa esitetään joko liiketoiminnan rahavirrassa tai rahoituksen rahavirrassa yrityksen päätöksestä riippuen. (PricewaterhouseCoopers 2016.)

2.2.3 Sijoitetun pääoman tuotto (ROCE), %

Sijoitetun pääoman tuottoprosentti kertoo, kuinka paljon yritys on tehnyt tulosta suhteutettuna liiketoimintaan sijoitettuun omaan ja korolliseen vieraaseen pääomaan. Sijoitetun pääoman tuotto saatetaan laskea hieman eri tavoilla eri lähteissä vaihdellen, käytetäänkö laskennassa korollista vierasta pääomaa sellaisenaan vai vähennettynä korollisilla varoilla eli korollista vierasta nettopääomaa käyttäen. Myös laskennassa käytettävä tulosluku saattaa vaihdella, sisältääkö se esimerkiksi rahoituseriä tai veroja. Kansainvälisen käytännön mukaisesti käytetään kuitenkin vertailukelpoista liikevoittoa (EBIT). (Kallunki 2014, 86.) Tästä syystä tilinpäätösraporteissa avataan tunnuslukujen laskentakaavat lukijalle.

Esimerkkiyrityksen UPM:n konsernitilinpäätöksen sijoitetun pääoman tuottoprosentti on laskettu seuraavasti: Voitto ennen veroja, korkokuluja ja muita rahoituskuluja jaettuna keskimääräisellä sijoitetulla pääomalla. Raportissa on myös mainittu sijoitetun pääoman olevan konsernin oma pääoma sekä korolliset velat. (UPM 2019.)

Sijoitetun pääoman tuottoprosentti kertoo hyvin yrityksen tuloksellisuudesta ja onkin usein monien yrityksen tärkeimpiä tuloksellisuuden hallinnan mittareita ja osana taloudellisia tavoitteita. Esimerkiksi Stora Enso on julkaissut sijoitetun pääoman tuottoprosenttitavoitteeksi suurempi kuin 13 % (Stora Enso 2019).

IFRS 16 –standardi toi vuokralle ottajan taseen pitkäaikaisiin ja lyhytaikaisiin korollisiin velkoihin vuokrasopimusvelat. Tästä syystä sillä on olennainen vaikutus sijoitetun pääoman tuottoprosenttiin, mikäli yrityksellä on paljon vuokrasopimusvelkoja.

2.2.4 Velkaantumisen tunnusluvut

”Nettovelka / EBITDA” tunnusluku on yksi tärkeistä pääomarakennetta kuvaavista tunnusluvuista. Nettovelka jaetaan käyttökatteella (EBITDA), jolloin tämä kertoo teoreettisesti lainojen takaisinmaksuajan vuosina. Korollisiin velkoihin tulee laskea mukaan pääomalainat, vaikka ne olisivat tilapäisesti korottomia. Nettovelka on korolliset velat vähennettynä korollisilla rahoitusvaroilla. Tässä tulee ottaa huomioon, että olettamuksena on, että käyttökate käytetään kokonaisuudessaan lainojen lyhentämiseen. (Yritystutkimus 2017, 76.)

Tämän osalta tulee kuitenkin ottaa huomioon, ettei kyseinen tunnusluku sisällytä mukaan korkokuluja, jotka voivat olla merkittäviä, mikäli esimerkiksi yleinen korkotaso olisi korkea (Alma Talent Tietopalvelut).

Kuten edellisissäkin tunnusluvuissa, suurin vaikutus tähän tunnuslukuun tulee IFRS 16 – standardin tuomien rahoitusvelkojen mukana. Tärkeintä tässä on huomata se, että standardi tuo mukanaan monenlaisia hyötyjä ja parempaa informaatiota yritysten taloudellisesta tilanteesta. Näin vuokrasopimusvelat ovat läpinäkyvämpiä, kun ne kirjataan taseeseen eikä esitetä vain taseen ulkopuolisina erinä.

Gearing eli nettovelkaantumisaste kuvaa yrityksen nettovelkojen ja oman pääoman suhdetta ja se on yksi yleisimmin käytetyistä pääomanrakennetta kuvaavista tunnusluvuista. Nettovelkaa esitetään myös absoluuttisena lukuna eli nettovelkaa ei jaeta omalla pääomalla. Nettovelka on korollinen vieras pääoma vähennettynä sijoitusvarallisuudella. (Kallunki 2014, 118-119.)

Nettovelkaantumisasteen laskentakaava on seuraavanlainen:

$$\frac{\text{Korollinen vieras pääoma} - \text{rahat ja rahoitusarvopaperit}}{\text{Oikaistu oma pääoma}}$$

Korolliseen vieras pääomaan sisällytetään pitkäaikainen vieras pääoma ilman saatuja ennakoita, korolliset lyhytaikaiset velat ja muut sisäiset korolliset velat. (Yritystutkimus 2017, 71.)

IFRS 16 –standardin tuodessa vuokrasopimusvelat vuokralle ottajan korolliseen vieraaseen pääomaan, kasvattaa se myös nettovelkaantumisastetta. Kun tunnusluvun arvo on alle 1, voidaan sitä pitää hyvänä. Mikäli luku on miinusmerkkinen negatiivisesta omasta pääomasta johtuen, on tunnusluvun arvo heikko. (Yritystutkimus 2017, 71.)

3 Vertailtavat esimerkkiyritykset

Tämän tutkimuksen case-pohjaisessa tutkimuksessa esimerkkiyrityksiksi on valittu kaksi yritystä. Toinen näistä on UPM-Kymmene Oyj ja toinen Stora Enso Oyj. Molemmat yritykset ovat Suomessa listattuja pörssiyhtiöitä, samalla toimialalla toimivia yrityksiä. Vertailtavuuden kannalta esimerkkiyritykset ovat valittu samankaltaisuutensa vuoksi.

Sekä UPM (UPM-Kymmene) että Stora Enso harjoittavat metsätaloutta, metsäteollisuutta, pakkausteollisuutta, kemianteollisuutta ja energiateollisuutta (Kauppalehti.fi). Yhtiöiden suuruusluokka, liikevaihto, visio ja tuotevalikoima ovat samankaltaisia. Molemmat yritykset

ovat osa konsernia ja nämä konsernit laativat tilinpäätöksenä IFRS-normien mukaisesti ja emoyhtiön tilinpäätöksensä Suomen kirjanpitolain ja säännösten mukaisesti. Näin ollen voi todeta, että yhtiöt ovat vertailukelpoisia. UPM konsernin liikevaihto oli 10 238 miljoonaa euroa (2019) ja Stora Enson 10 055 miljoonaa euroa (2019).

4 IFRS 16 –standardin vaikutukset ja analyysi / UPM-Kymmene Oyj

Tässä kappaleessa analysoin UPM-Kymmene konsernin vuoden 2019 tilinpäätöksen pohjalta IFRS 16 –standardin vaikutuksia konsernin tuloslaskelmaan ja taseeseen, keskeisiin tunnuslukuihin sekä sitä, miten kyseiset vuokrasopimuserät näyttäytyvät emoyhtiön tilinpäätöksessä. Konsernin tilinpäätös on laadittu kansainvälisten tilinpäätösstandardien IFRS mukaisesti, kun taas emoyhtiön tilinpäätös on laadittu Suomen kirjanpitosäännöstä noudattaen (UPM 2019).

UPM:n konsernitilinpäätöksessä on kirjallisesti mainittuna erikseen IFRS 16 –standardin vaikutukset lukuina niissä tilinpäätöksen erissä, joihin se on vaikuttanut. Lähtökohtaisesti tilinpäätösten tulee olla lukijoille mahdollisimman helposti ymmärrettävää ja läpinäkyvää. Tällöin, mitä enemmän tietoa yritys antaa myös uusien standardien käyttöönotosta ja sen vaikutuksista, sen parempi. UPM:n hallituksen toimintakertomuksessa on hyvä lyhyt yhteenvetokappale IFRS 16 vaikutuksista: ”UPM on ottanut IFRS 16 Vuokrasopimukset –standardin käyttöön 1.1.2019 oikaisematta vertailukausia. Muutos vuokrasopimusten laskentaperiaatteissa on johtanut liiketoiminnan muiden kulujen laskuun (näin ollen kasvattanut EBITDAa) ja poistojen kasvuun, millä on positiivinen vaikutus liiketoiminnan rahavirtaan, sillä suuri osa vuokrasopimuksiin liittyvistä maksuista raportoidaan nyt rahoituksen rahavirrassa vuokrasopimusvelkojen lyhennyksinä.” (UPM 2019.)

4.1 Vaikutukset konsernin tuloslaskelmaan ja taseeseen

Tässä kappaleessa analysoidaan IFRS 16 vaikutuksia UPM:n 2019 konsernitilinpäätöksen tuloslaskelmaan ja taseeseen. Kuva 3 on otos konsernin tuloslaskelmasta, johon olen korostanut erät, joihin IFRS 16 on vaikuttanut (liiketoiminnan kulut, poistot ja arvonalentumiset, korko- ja muut rahoituskulut).

Konsernitilinpäätös, IFRS

Konsernin tuloslaskelma

MILJ. EUROA	LIITE	2019	OIKAISTU *) 2018
Liikevaihto	2.1, 2.2	10 238	10 483
Liiketoiminnan muut tuotot	2.3	97	87
Liiketoiminnan kulut *)	2.3	-8 531	-8 665
Metsävarojen käyvän arvon muutos ja hakkuut *)	4.2	26	407
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksista		3	6
Poistot ja arvonalentumiset	2.3, 4.1, 4.4	-490	-422
Liikevoitto		1 344	1 895
Kurssivoitot ja -tappiot ja käyvän arvon muutokset	5.4	—	3
Korko- ja muut rahoituskulut, netto	5.4	-38	-60
Voitto ennen veroja		1 307	1 839
Tuloverot	7.1	-234	-342
Kauden voitto		1 073	1 496
Jakautuminen:			
Emoyhtiön omistajille		1 061	1 495
Määräysvallattomille omistajille	8.1	12	1
		1 073	1 496
Emoyhtiön omistajille kuuluvasta voitosta laskettu osakekohtainen tulos			
Laimentamaton osakekohtainen tulos, euroa	2.4	1,99	2,80
Laimennusvaikutuksella oikaistu osakekohtainen tulos, euroa	2.4	1,99	2,80

*) Muutos metsänuudistuskustannusten laskentaperiaatteissa.

Kuva 3. UPM Vuosikertomus 2019 – Konsernitilinpäätös, tuloslaskelma (UPM 2019.)

UPM:n vuosikertomuksen hallituksen toimintakertomuksessa kerrotaan yleisellä tasolla IFRS 16:n käyttöönoton vaikutuksia. Tämän mukaan vuoden 2019 liiketoiminnan muut kulut olivat laskeneet 83 miljoonalla eurolla, poistot olivat 65 miljoonaa korkeammat ja korkokulut 12 miljoonaa korkeammat. Vuoden 2019 ja vuoden 2018 tulosvertailussa sanotaan, että kiinteät kustannukset laskivat 65 miljoonaa euroa, mutta ilman IFRS 16 vaikutuksia kiinteät kulut olisivat olleet 57 miljoonaa euroa korkeammat. (UPM 2019.) Näin ollen lukijana ymmärrän, että IFRS 16:n vaikutus kiinteisiin kustannuksiin olisi 57 miljoonaa euroa. Tässä kohtaa sain ristiriitaisen ymmärryksen, mikä oli oikea IFRS 16:n vaikutus liiketoiminnan muihin kuluihin eli kiinteisiin kuluihin. Tämän seurauksena siirryn liiketoiminnan kulujen liitetietoon 2.3.

Liiketoiminnan kulujen liitetiedosta 2.3. käy ilmi, että liiketoiminnan muut kulut viittaavaat selkeästi kiinteisiin kuluihin, kuten kuvassa 4 näkyy. Tämä saa pohtimaan, olisiko hallituksen toimintakertomuksessa ollut tarkoituksena kertoa liiketoiminnan kulujen laskeneen yhteensä 83 miljoonalla eurolla, joista liiketoiminnan muiden kulujen eli kiinteiden kulujen osuus olisi 57 miljoonaa euroa ja muuttuvien kustannusten osuus 26 miljoonaa euroa.

2.3 Liiketoiminnan kulut ja liiketoiminnan muut tuotot

Liiketoiminnan kulut

Seuraavassa esitetään kuvaus liiketoiminnan kuluista lukuun ottamatta metsävarojen käyvän arvon muutoksia ja hakkuuta sekä osuutta osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksista.

MILJ. EUROA	2019	2018
Liiketoiminnan kulut		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	5 515	5 682
Henkilöstökulut ¹⁾	1 214	1 194
Liiketoiminnan muut kulut ²⁾	918	899
Jakelukustannukset ja muut ulkopuoliset veloitukset	884	891
Yhteensä	8 531	8 665

¹⁾ Lisätietoja löytyy » [liitetiedosta 3](#). Henkilöstön palkitseminen.

²⁾ Liiketoiminnan muut kulut

MILJ. EUROA	2019	2018
Vuokratkulut ¹⁾	16	44
Päästöoikeuskulut ²⁾	8	-7
Pitkäaikaisten varojen luovutustappiot	3	2
Luottotappiot	12	9
Kunnossapito ja liiketoiminnan muut kulut ³⁾	879	850
Yhteensä	918	899

¹⁾ Vuokratkulut ovat laskeneet vuonna 2019 IFRS 16 Vuokrasopimukset standardin käyttöönoton johdosta. Lisätietoja löytyy » [liitetiedosta 5.2](#) Nettovelka.

²⁾ Päästöoikeuskulut sisältävät 14 (22) miljoonaa euroa päästöoikeuksien myyntivoittoja.

Kuva 4. UPM Vuosikertomus 2019 – Konsernitilinpäätös, liitetieto 2.3 (UPM 2019.)

Konsernitilinpäätöksen laskentaperiaatteiden muutoksissa kerrotaan UPM:n kirjanneen 1.1.2019 IFRS 16 käyttöönoton yhteydessä vuokrattuja käyttöomaisuushyödykkeitä 493 miljoonaa euroa ja vuokrasopimusvelkoja 491 miljoonaa euroa. Suurimmat vuokrasopimukset koskivat maa-alueita, voimalaitoksia ja kiinteistöjä. Vuokrattujen käyttöomaisuushyödykkeiden kirjanpitoarvo 31.12.2019 oli yhteensä 590 miljoonaa euroa. Tämä koostuu IFRS 16 myötä kirjatuista eristä, tilikauden aikana tapahtuneista poistoista ja olemassa olevien sopimuksien lisäyksistä ja uusista sopimuksista. Tämän lisäksi UPM:llä oli ennen IFRS 16 käyttöönottoa kolme rahoitusleasingsopimusta, jotka kirjattiin taseeseen jo IAS 17 –standardin mukaisesti. (UPM 2019.)

Liitetiedossa 5.2. ”Nettovelka” on eritelty yksityiskohtaisemmin IFRS 16 vaikutukset taseen velkoihin. IFRS 16 vaikutus konsernin nettovelkaan oli 491 miljoonaa euroa kasvattaen sekä pitkä- että lyhytaikaisia velkoja. Vuonna 2019 pitkäaikaiset vuokrasopimusvelat olivat 504 miljoonaa euroa ja vuonna 2018 90 miljoonaa euroa. Lyhytaikaiset vuokrasopimusvelat olivat vuonna 2019 83 miljoonaa euroa ja vuonna 2018 vain 7 miljoonaa euroa.

Nettovelka on määritelty siten, että korollisista lyhyt- ja pitkäaikaisista veloista vähennetään rahavarat sekä korolliset lyhyt- ja pitkäaikaiset rahoitusvarat. Vaikka IFRS 16 kasvatti konserni velkoja, UPM konsernin nettovelka on kuitenkin edelleen positiivinen suurempien rahavarojen ansiota ja kokonaisuudessaan vuonna 2019 konsernin nettovelka pieneni 142 miljoonalla eurolla. (UPM 2019.)

4.2 Vaikutukset keskeisiin tunnuslukuihin

Tässä kappaleessa keskitytään IFRS 16 standardin vaikutuksiin UPM konsernin keskeisiin tunnuslukuihin. Kuten aikaisemmin teoriaosuudessa mainittiin, IFRS 16 vaikuttaa seuraaviin keskeisiin tunnuslukuihin: käyttökate, liikeulos, rahoituslaskelman liiketoiminnan rahavirta sekä rahoituksen rahavirta, sijoitetun pääoman tuottoprosentti, nettovelka ja nettovelkaantumisaste.

4.2.1 UPM:n käyttökate ja liikevoitto

UPM:n 2019 vuosikertomuksessa on esitettyä konsernin keskeisimmät tunnusluvut (liite 1). Näistä vertailukelpoinen EBITDA, vertailukelpoinen EBIT, sijoitetun pääoman tuotto (ROCE) %, liiketoiminnan rahavirta, nettovelka ja nettovelka / EBITDA ovat tunnuslukuja, joihin IFRS 16 käyttöönotto on vaikuttanut keskeisimmin. Kyseiset tunnusluvut ovat toimestani korostettuna vihreällä tähdellä liitteessä 1.

UPM:n vertailukelpoinen EBITDA eli käyttökate oli 2019 vuonna 1 851 miljoonaa euroa, joka vastasi 18,1 % liikevaihdosta. Vuoden 2018 vertailukelpoinen käyttökate oli 1 868 miljoonaa euroa. Vuoden 2019 IFRS 16 käyttöönoton vaikutus oli 83 miljoonaa euroa käyttökate parantaen (UPM 2019). Mikäli vuoden 2019 vertailukelpoisesta käyttökateesta poistettaisiin IFRS 16 parantava vaikutus, olisi käyttökate 1 768 miljoonaa euroa, joka vastaisi 17,3 % liikevaihdosta. UPM kertoo yleisellä tasolla tilinpäätösraportissaan käyttökateen laskeneen edellisvuodesta sellun myyntihintojen laskun takia, vaikkakin kiinteät kulut laskivat 8 miljoonaa euroa ilman IFRS 16 eriä (UPM 2019).

Vertailukelpoinen liikevoitto eli liikeulos oli 1 404 miljoonaa euroa 2019 ja 1 513 miljoonaa euroa vuonna 2018. IFRS 16 seurauksena liiketoiminnan kulut laskivat 83 miljoonaa euroa, mutta poistot kasvoivat 65 miljoonaa euroa ja korkokulut kasvoivat 12 miljoonaa euroa. (UPM 2019.) Hyvin suoraviivaistetusti voisi sanoa, että IFRS 16 luokittelee vuokrakulut liiketoiminnan kuluista tuloslaskelman kaavassa alaspäin poistoihin ja korkokuluihin. IFRS 16 käyttöönoton nettovaikutus UPM:n liikevoittoon on 6 miljoonaa euroa tulosta parantavasti. Näin voidaan todeta, että standardin vaikutus liikevoittoon on minimaalinen ja liikevoittoprosentin vaikutus on vain 0,1 % ilman IFRS 16 vaikutusta laskettuna.

4.2.2 UPM:n rahavirtalaskelma

Teoriaosuudessa käytiin läpi, ettei IFRS 16 käyttöönotolla ole vaikutusta nettorahavirtaan, mutta se luokittelee vuokrasopimusvelkojen lyhennykset liiketoiminnan rahavirrasta rahoituksen rahavirtaan. Tätä voi olla haastavaa hahmottaa, ellei käy rahavirtalaskelmaa ajatuksella läpi. Kuvassa 5 olen mukaillut UPM konsernin rahavirtalaskelmaa vain niiden erien osalta, joihin IFRS 16 on vaikuttanut. Muut erät ja esimerkiksi investointien rahavirran olen jättänyt kokonaan esittämättä. Ennen IFRS 16 standardia vuokratulot näkyivät ”kauden voitto” rivillä. Nyt IFRS 16 myötä vuokrasopimusvelan lyhennys näkyy poistoissa ja korkokuluissa. Poistot ja korkokulut esitetään liiketoiminnan rahavirrassa, mutta rahavirtaa oikaistaan.

Milj. euroa	2019	2018
Liiketoiminnasta kertynyt rahavirta		
Kauden voitto	1073	1496
Oikaisut ¹⁾	719	301
Saadut korot	2	2
Maksetut korot	-29	-15
Saadut osingot	2	2
Muut rahoituserät, netto	-20	-20
Maksetut tuloverot	-176	-228
Käyttöpääoman muutos	276	-209
Liiketoiminnan rahavirta	1847	1330
¹⁾ Oikaisut		
Milj. euroa		
Poistot ja arvonalentumiset	490	422
Rahoitustuotot ja -kulut	37	56
Investointien rahavirta	xx	xx
Rahoituksesta kertynyt rahavirta		
Vuokrasopimusvelkojen lyhennykset	-82	-7
Lyhytaikaisten velkojen muutos	-7	4
Rahoitusjohdannaisten nettorahavirrat	11	0
Rahoituksen rahavirta	xx	xx

Kuva 5. UPM konsernin rahavirtalaskelma IFRS 16 muutoksen hahmotelma (mukaillen UPM 2019.)

Rahavirta esittää vain kassaperusteisia eriä eli niin sanotusti kassaan maksettuja ja kassasta lähteviä eriä. Tästä syystä tuloslaskelman tilikauden voitosta oikaistaan pois suoriteperusteiset erät ”oikaisut”, kuten poistot. (Seppänen 2011, 54-55.) Kuvassa 5 UPM on eritellyt oikaistujen erien sisällön rahavirtalaskelman yhteydessä, kuten poistot ja arvonalentumiset sekä rahoitustuotot ja -kulut. Vuokrasopimusvelkojen lyhennykset näkyvät rahoituksen rahavirrassa kohdassa ”Vuokrasopimusvelkojen lyhennykset”. Kun

aikaisemmin mainitun IFRS 16:n 65 miljoonan euron vaikutukset poistoihin ja 12 miljoonan euron vaikutukset korkokuluihin laskee yhteen, näistä tulee 77 miljoonaa euroa, joka korreloi hyvin vuokrasopimusvelkojen lyhennysten määrän kanssa.

4.2.3 UPM:n sijoitetun pääoman tuotto, %

Yrityksen kannattavuuden analysointi lähtee usein liikkeelle sijoitetun pääoman tuotosta, joka kuvataan prosenttiyksikkönä. Tätä tunnuslukua tarkasteltaessa tulee ottaa huomioon, ettei yhden tilikauden tulos kerro usein mitään vaan tunnusluvun kehitystä tulee tarkastella useamman tilikauden yli. (Seppänen 2011, 121-123.) Liitteessä 2 näkyy sijoitetun pääoman tuoton kehitys UPM:ltä vuosilta 2019-2013. Sijoitetun pääoman tuottoprosentin viitteellinen normiarvo hyvälle tuottoprosentille on 10-15%, johon UPM on viimeisen viiden vuoden aikana onnistunut saavuttamaan (Alma Talent Tietopalvelut).

Sijoitetun pääoman tuotto on laskettu UPM:llä jakamalla voitto ennen veroja, korkokuluja ja muita rahoituskuluja sijoitetulla pääomalla. Sijoitettu pääoma on konsernin oma pääoma ja korolliset velat. (UPM 2019.) Suurin vaikutus IFRS 16 käyttöönotolla on korollisten velkojen kautta. Vuokrasopimusvelkoja kirjattiin 491 miljoonaa euroa standardin käyttöönoton seurauksena. Mikäli IFRS 16 myötä tunnistetut vuokrasopimusvelat näytettäisiin edelleen taseen ulkopuolisina erinä, UPM:n vertailukelpoinen sijoitetun pääoman tuottoprosentti olisi 13,1 % verraten oikeaan julkaistuun 12,8 %. Suoraan verrannollista vaikutusta 491 miljoonan euron lisäyksellä ei ole laskennassa käytettävään sijoitettuun pääomaan, sillä tähän käytetään tilikauden aloittavan ja tilikauden päättävien saldojen keskiarvoa eli sijoitetun pääoman keskiarvoa (UPM 2019).

4.2.4 UPM:n nettovelkojen tunnusluvut

UPM:n tilinpäätöksen vaihtoehtoisissa tunnusluvuissa on avattu nettovelkojen koostuvan korollisista lyhyt- ja pitkäaikaisista veloista vähennettynä korollisilla lyhyt- ja pitkäaikaisilla rahoitusvaroilla. Velkaantumisaste on nettovelka jaettuna omalla pääomalla ja tunnusluku "nettovelka / EBITDA" on nettovelka jaettuna EBITDA:lla eli käyttökatteella (UPM 2019.)

Vuoden 2019 tilinpäätöksen nettovelka oli ennätysellisen alhainen -453 miljoonaa euroa (vuosi 2018 -311 miljoonaa euroa). Nettovelan muutokseen vaikuttavat erät näkee yksityiskohtaisemmin liitetiedosta 5.2 Nettovelka. Yksi suurimmista muutoksen aiheuttavista eristä on IFRS 16 käyttöönoton vaikutus ja rahavarojen muutos. (UPM 2019.) Jos IFRS 16 vaikutuksia ei huomioida nettovelan muutokseen, vuoden 2019 nettovelka olisi huikeat -938 miljoonaa euroa.

Nettovelka / EBITDA –tunnusluku kertoo, paljon nettovelkaa on suhteessa käyttökatteeseen ja teoreettisesti velkojen takaisinmaksuajan vuosina, mikäli käyttökatte käytettäisiin kokonaisuudessaan velkapääoman lyhentämiseen. (Seppänen 2011, 85.)

Vuoden 2019 nettovelka / EBITDA luku oli -0,24 ja 2018 vuoden -0,17. Yksi UPM:n painopistealueista omistaja-arvon kasvattamiseen ja 2030 tavoite nettovelka / EBITDA luvulle: 2x tai alle. Tämä tarkoittaa, että tavoite nettovelan ja käyttökatteen suhdeluku olisi kaksinkertainen tai pienempi. (UPM 2019.) Kun nettovelka / EBITDA tunnusluku on negatiivinen, on nettovelka itsessään negatiivinen, joka kertoo rahoitusvarojen olevan suurempi kuin rahoitusvelat. Ilman IFRS 16 eriä tunnusluvun laskentakaava ja tulos olisi seuraavanlainen:

Nettovelka	-938
Vertailukelpoinen EBITDA	1 768
Nettovelka / EBITDA =	-0,53

Teoreettisesti vuoden 2030 olisi tällöin saavutettu ilman IFRS 16 eriä, mutta tietenkin tavoite on asetettu ottaen huomioon yhtiön todelliset velat, joita vuokrasopimusvelat ovat.

Nettovelkaantumisasasteen laskentakaava on UPM:n vuosikertomuksessa julkistettu laskettavan seuraavasti: nettovelka jaettuna omalla pääomalla. Vuoden 2019 velkaantumisaste on -4 ja edellisenä vuotena 2018 velkaantumisaste on -3. (UPM 2019.) IFRS 16 vaikutus nettovelkaantumisasasteeseen tulee myös nettovelan kautta. Ilman IFRS 16 vuokrasopimusvelkoja velkaantumisaste olisi -9. Tässä tunnusluvussa negatiivinen luku ei johdu negatiivisesta omasta pääomasta vaan negatiivisesta nettovelasta, jossa rahoitusvarat ovat suuremmat kuin rahoitusvelat.

5 IFRS 16 –standardin vaikutukset ja analyysi / Stora Enso Oyj

Stora Enso valmistaa pakkaus-, biomateriaali- puutuote- ja paperiteollisuuden uusiutuvia tuotteita maailmanlaajuisesti. Stora Enson asiakkaita ovat pakkausvalmistajat, brändin omistajat, paperin ja kartongin valmistajat, kustantajat, painotalot, jatkojalostajat sekä rakennus- ja puusepänteollisuuden yritykset. Yhtiö on julkinen osakeyhtiö, jonka osakkeet noteerataan Nasdaq Helsingissä ja Tukholmassa. (Stora Enso 2019.)

Tässä kappaleessa analysoin Stora Enson vuoden 2019 konsernitiilinpäätöstä keskittyen IFRS 16 standardin käyttöönoton vaikutuksiin konsernin tuloslaskelmaan, taseeseen ja keskeisiin tunnuslukuihin. Konsernin tilinpäätös on laadittu Euroopan unionin käyttöön ottaman kansainvälisen tilinpäätöskäytännön mukaisesti (International Financial Reporting

Standards, IFRS). Stora Enso otti IFRS 16 –standardin käyttöön 1.1.2019 oikaisematta vertailutietoja eli soveltaen yksinkertaistettua lähestymistapaa. (Stora Enso 2019.).

Stora Enson aktivoidut vuokrasopimukset koostuvat pääosin maanvuokrista, operatiivisista koneista ja laitteista ja kiinteistöistä. (Stora Enso 2019.)

5.1 Vaikutukset konsernin tuloslaskelmaan ja taseeseen

Tässä kappaleessa analysoidaan IFRS 16 vaikutuksia Stora Enson 2019 konsernitilinpäätöksen tuloslaskelmaan ja taseeseen. Kuva 6 on Stora Enson konsernin tuloslaskelma mukaillen, johon olen korostanut IFRS 16 vaikutuksen alaiset erät kirjanpidon näkökulmasta (liiketoiminnan kulut, poistot ja arvonalentumiset, korko- ja muut rahoituskulut).

Konsernitilinpäätös			
Konsernin tuloslaskelma			
Milj. euroa	Liite	2019	2018
Liikevaihto	3	10 055	10 486
Liiketoiminnan muut tuotot	5	165	92
Valmiiden ja keskeneräisten tuotteiden varastojen muutos		-102	125
Materiaalit ja palvelut		-5 964	-6 157
Toimituskulut ja komissiot		-904	-932
Henkilöstökulut	6	-1 331	-1 330
Liiketoiminnan muut kulut ★	5	-686	-526
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta	13	229	181
Biologisten hyödykkeiden nettomuutos	12	442	-68
Poistot ja arvonalentumiset ★	10	-597	-479
Liiketulos		1 305	1 390
Rahoitustuotot		8	27
Rahoituskulut ★		-176	-207
Tulos ennen veroja		1 137	1 210
Tuloverot		-281	-221
Tilikauden tulos		856	989

Kuva 6. Stora Enso konsernin tuloslaskelma 2019 mukaillen

Stora Enso kirjasi 530 miljoonan euron edestä käyttöoikeusomaisuuseriä 1.1.2019 IFRS 16 standardin käyttöönoton yhteydessä. Lisäksi aikaisemmin aineettomina hyödykkeinä käsitellyt tietyt maankäytösopimukset uudelleenluokiteltiin IFRS 16 käyttöönoton yhteydessä vuokrasopimuksiksi. Kyseiset maankäytösopimukset olivat määrältään 80 miljoonaa euroa. Standardin myötä konserni kirjasi myös 525 miljoonaa euroa vuokrasopimusvelkoja. Tämän lisäksi IFRS 16 –standardin käyttöönotto johti operatiivisten kustannusten laskuun sekä poistojen ja korkokulujen nousuun. Käyttöoikeusomaisuuserien poistoja kirjattiin 70 miljoonaa euroa, joka oli merkittävin syy poistojen kasvuun verrattuna 2018 vuoteen (67 miljoonaa euroa enemmän). (Stora Enso 2019.)

5.2 Vaikutukset keskeisiin tunnuslukuihin

Tässä kappaleessa keskitytään analysoimaan IFRS 16 -standardin käyttöönoton vaikutuksia Stora Enso konsernin keskeisiin tunnuslukuihin. Kuten teoriaosuudessa käytiin läpi,

IFRS 16 vaikuttaa seuraaviin keskeisiin tunnuslukuihin: käyttökate, liike-tulos, rahoituslaskelman liiketoiminnan rahavirta sekä rahoituksen rahavirta, sijoitetun pääoman tuotto-prosenti, nettovelka ja nettovelkaantumisaste.

5.2.1 Stora Enson käyttökate ja liikevoitto

Stora Enson vuoden 2019 vuosikertomuksesta löytyy konsernin keskeisimmät tunnusluvut hallituksen toimintakertomuksen yhteydestä. Näistä operatiivinen käyttökate eli EBITDA, operatiivinen liike-tulos eli EBIT, korolliset nettovelat, sijoitetun pääoman tuotto (ROCE) %, liiketoiminnan rahavirta, velkaantumisaste ja nettovelka / EBITDA ovat tunnuslukuja, joihin IFRS 16 käyttöönotto on vaikuttanut keskeisimmin teoriaosuudessa käytyjen tuloslaskelman ja taseen vaikutusten myötä. Kyseiset tunnusluvut ovat toimestani korostettuna vih-reällä tähdellä liitteessä 3.

Stora Enson operatiivinen liike-tulos avataan tunnuslukujen laskentaperiaatteissa tarkem-min. Stora Enso kertoo operatiivisen liike-tuloksen olevan ”liike-tulos ilman vertailukelpoi-suuteen vaikuttavia eriä ja käyvän arvon muutoksia sekä Stora Enson osuus osakkuus- ja yhteisyritystensä liike-tuloksesta ilman vertailukelpoisuuteen vaikuttavia eriä ja käyvän ar-von muutoksia”. Operatiivinen EBITDA on ” Liike-tulos ilman biologisten hyödykkeiden ar-vonalentumisia, aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden poistoja ja arvonalentumista, vertailukelpoisuuteen vaikuttavia eriä ja käyvän arvon muutoksia. Määritelmä sisältää vas-taavat osuudet osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta.” (Stora Enso 2019.)

Stora Enson operatiivinen käyttökate eli EBITDA oli 1 542 miljoonaa euroa vuonna 2019. Vuoden 2018 operatiivinen käyttökate oli 1 878 miljoonaa euroa. Operatiivinen liike-tulos oli 953 miljoonaa euroa vuonna 2019 ja vuonna 2018 se oli 1 325 miljoonaa euroa. Stora Enso ei ole julkaissut tarkempaa lukua, paljonko IFRS 16 käyttöönoton vaikutus oli opera-tiiviseen käyttökatteeseen. (Stora Enso 2019.)

5.2.2 Stora Enson rahavirtalaskelma

IFRS 16 standardin käyttöönotto ei vaikuta nettorahavirtaan, vaan pikemminkin luokittelee vuokrasopimusvelan pääomaa koskevan osuuden liiketoiminnan rahavirrasta rahoituksen rahavirtaan. Näin sanotaan myös Stora Enson vuosikertomuksessa. IFRS 16 standardin myötä kirjattavat vuokrasopimusvelan korko-osuudesta maksettu osuus esitetään osana konsernin liiketoiminnan rahavirtaa ja vuokrasopimusvelan pääoman osuus esitetään osana rahoituksen rahavirtaa. (Stora Enso 2019.)

Stora Enson liiketoiminnasta kertyneet nettorahavarat ovat olleet 1 649 miljoonaa euroa vuonna 2019 ja 1 092 miljoonaa euroa vuonna 2018. Tämän lisäksi rahoitukseen käytetyt nettorahavarat ovat olleet -856 miljoonaa euroa ja vuonna 2018 se on ollut -73 miljoonaa euroa. Rahoituksen rahavirrassa oleva erä ”Pitkäaikaisten lainojen ja vuokrasopimusvelkojen lyhennykset” ovat olleet -1 284 miljoonaa euroa vuonna 2019 ja -358 miljoonaa euroa vuonna 2018. (Stora Enso 2019.) Näin ollen rahoituksen rahavirrassa näkyy selkeimmin IFRS 16 tuomien vuokrasopimusvelkojen määrät ja suurimman eron vertailuvuoteen 2018 verrattuna. Tämän lisäksi ”Uusien pitkäaikaisten lainojen nostot” ovat olleet 870 miljoonaa euroa vuonna 2019 ja 578 miljoonaa euroa vuonna 2018 (Stora Enso 2019). Osa uusien pitkäaikaisten lainojen nostoista ovat oletettavasti pitkäaikaisia IFRS 16 vuokrasopimusvelkoja.

5.2.3 Stora Enson sijoitetun pääoman tuotto, %

Sijoitetun pääomantuottoprosentin tunnuslukua tulee tarkastella useamman tilikauden yli ja seurata sen kehittymistä. Tästä syystä yhden tilikauden tunnusluvun arvo ei kerro kokonaisuutta. Sijoitetun pääoman tuottoprosentin analyysistä lähtee useimmiten yrityksen kannattavuuden analysointi ja tätä tunnuslukua pidetään usein yksi tärkeimmistä kannattavuuden tunnusluvuista. (Seppänen 2011, 121-123.)

Sijoitetun pääoman tuottoprosentin laskentakaava on julkaistu Stora Enson tilinpäätöksessä seuraavasti:

$100 \times (\text{Operatiivinen liike-tulos} / \text{Sijoitettu pääoma})$

Sijoitettu pääoma on puolestaan kerrottu olevan sidottu pääoma vähennettynä nettoverovelalla ja sijoitetun pääoman arvosta käytetään keskiarvoa tunnuslukujen laskennassa. Sidotun pääoman erät kerrotaan tilinpäätöksen liitetiedossa 3 ”Tiedot segmenteittäin”: Sidottu pääoma sisältää aineelliset ja aineettomat hyödykkeet, käyttöoikeusomaisuuserät, biologiset hyödykkeet, päästöoikeudet, noteeraamattomat osakkeet, muut pitkäaikaiset varat, vaihto-omaisuuden, lyhytaikaiset liikesaamiset ja lyhytaikaiset korottomat velat, varaukset ja muut pitkäaikaiset korottomat velat. Jotta sidotun pääoman pystyy täsmäyttämään taseeseen, Stora Enson sidottu pääoma oli merkitty taseen eriin niin, että konsernin taseen erän viereen oli merkitty ”O”, mikäli erä kuuluu sidottuun pääomaan. (Stora Enso 2019.) Käyttöoikeusomaisuuserästä puuttui ”O” merkintä vierestä, mutta nämä mukaan ottamalla päädyttiin julkaistuu sidottuun pääomaan 11 462 miljoonaa euroa vuonna 2019. Nettoverovelka oli laskelmieni mukaan 831 miljoonaa euroa (verovelkaa), jolloin päädyttiin 10 632 miljoonan euron sijoitettuun pääomaan.

Stora Enson sijoitetun pääoman laskentaperiaate on varsin erilainen kuin teoriaosuudessa kerrottu laskentaperiaate tai toisen esimerkkiyrityksen UPM:n sijoitetun pääoman laskentaperiaate. Stora Enson sijoitetussa pääomassa, tarkemmin sidotussa pääomassa, ei huomioida laisinkaan korollisia saamisia eikä korollisia velkoja. Näin ollen sijoitettuun pääomaan vaikuttaa IFRS 16 erien kannalta vain käyttöoikeusomaisuuserät.

Sijoitetun pääoman tuottoprosentin viitteellinen normiarvo hyvälle tuotto prosentille on 10-15 % (Alma Talent Tietopalvelut). Stora Enson operatiivinen sijoitetun pääoman tuotto prosentti (ROCE) on ollut 9,8 % vuonna 2019 ja 15,5 % vuonna 2018. Tilinpäätöksen tunnuslukujen yhteydessä mainitaan konsernin sijoitetun pääoman olevan 1 808 miljoonaa euroa enemmän kuin 2018 vuonna pääasiassa IFRS 16 –standardin sekä Bergvik Skogin uudelleenjärjestelyn takia. Tästä luvusta 530 miljoonaa euroa on käyttöoikeusomaisuuserien osuus, jotka on kirjattu 1.1.2019 käyttöön otetun IFRS 16 –standardin takia. (Stora Enso 2019.) Ilman 1.1.2019 kirjattuja käyttöoikeusomaisuuseriä Stora Enson sijoitetun pääoman tuotto prosentti olisi todellisuudessa 10,1 %. 1.1.2019 kirjattujen käyttöoikeusomaisuuserien vaikutus ei heijasta suoraan tunnuslukuun, sillä sijoitetun pääoman luvusta käytetään vuoden 2019 ja 2018 keskiarvoa. Näin ollen, ilman IFRS 16 käyttöoikeusomaisuuseriä Stora Enson vuoden 2019 sijoitetun pääoman tuotto prosentti olisi hyvän tuotto prosentin viitteellisen normiarvon sisällä (10 - 15 %). Mahdollisimman todellisen kannattavuuden analysoinnin kannalta sisällyttäisin kuitenkin korolliset nettovelat mukaan sijoitettuun pääomaan.

5.2.4 Stora Enson nettovelkojen tunnusluvut

Konsernin korolliset nettovelat olivat 3 209 miljoonaa euroa ja vuonna 2018 ne olivat 2 092 miljoonaa euroa. Kasvu korollisissa nettoveloissa johtui pääasiassa Bergvikin metsäomaisuuden uudelleenjärjestelystä Ruotsissa ja IFRS 16 –standardin käyttöönotosta. Tunnuslukujen laskentaperiaatteissa kerrotaan, että korolliset nettovelat ovat korolliset velat korollisilla saamisilla vähennettynä. (Stora Enso 2019.)

Ilman IFRS 16 myötä kirjattuja 525 miljoonan euron vuokrasopimusvelkoja konsernin korolliset nettovelat olisivat 2 684 miljoonaa euroa. Tällöin nettovelkojen kasvu edelliseen vuoteen verrattuna olisi 592 miljoonaa euroa ilman IFRS 16 vuokrasopimusvelkoja. Nettovelkaantumisasaste on julkaistu laskettavan seuraavasti:

Korolliset nettovelat

Oma pääoma

Konsernin velkaantumisaste oli vuoden 2019 lopussa 0,43 ja vuoden 2018 lopussa 0,31. Ilman kirjattuja vuokrasopimusvelkoja vuoden 2019 velkaantumisaste olisi 0,36.

Velkaantumisasteen tunnusluvun arvon ollessa alle kaksi, voidaan velkaantumisastetta pitää hyvänä. Vastaavasti arvon ollessa kahden ja neljän välillä, velkaantumisaste on tyydyttävä. (Visma Solutions.) Näin ollen kun Stora Enson korollisten velkojen suhde omaan pääomaan on hyvä.

Nettovelan suhde edellisten 12 kk operatiiviseen EBITDAan on julkaistu Stora Enson tilinpäätöksessä laskettavan seuraavasti:

Korolliset nettovelat

Edellisten 12 kuukauden operatiivinen EBITDA

Standardin käyttöönotto vaikutti 0,2 verran nettovelan suhteeseen kuluneen 12 kuukauden operatiiviseen käyttökatteeseen, joka oli 2,1 vuonna 2019 ja vuonna 2018 se oli 1,1. (Stora Enso 2019.)

6 Pohdinta ja johtopäätökset

Oman kokemuksen osalta IFRS 16 standardin teoria, soveltaminen ja ohjeet on hyvin saatavilla ja julkaistuna. Tämän lisäksi standardin tulkintaan on saatavilla paljon tulkinta-apua tilintarkastajalta tai konsultointipalveluna muilta tilintarkastusyhteisöiltä. Ongelmana on kuitenkin, mitä sen alla piilee kohdeyrityksissä. Kuinka hyvin ja luotettavasti yritykset ovat onnistuneet keräämään vuokrasopimustiedot tilinpäätösraportointia varten? Monessa julkaistussa artikkelissa painotettiin käyttämään aikaa ja resursseja standardin käyttöönottoon eikä vähätellä muutosjohtamisen osuutta sekä uuden prosessin jalkauttamistyötä. Tämä on myös oman kokemukseni mukaan totta ja standardin ylläpito vaatii myös jatkuvaa kouluttamista sekä uudelleenjalkauttamista säännöllisin väliajoin.

Tärkeä osa yritysten tilinpäätösraportointia on ymmärtää IFRS 16 –standardin vaikutukset käytännön tasolla. Tämä näkyy omasta mielestäni esimerkkiyritysten konsernitilinpäätöksessä ja IFRS 16 –standardien vaikutuksien avaamisessa lukijalle ymmärrettävällä tasolla. UPM:n konsernitilinpäätöksessä ja liitetiedoissa oli erinomaisella tasolla avattuna uuden standardin vaikutukset tuloslaskelmaan ja taseeseen sekä vaikutukset heidän avaintunnuksuihin. Stora Enson konsernitilinpäätöksessä taas tuntui enemmänkin olevan pakolliset liitetietovaatimukset ja laadintaperiaatteet samassa muodossa, missä IFRS Foundation on standardin itse julkaissutkin. Tästä syystä tilinpäätösanalyysia ja tunnuslu-

kujen laskentaa IFRS 16 näkökulmasta oli helpompaa toteuttaa UPM:n konsernitilinpäätöksen pohjalta kuin Stora Enson.

Suurimmat vaikutukset IFRS 16 –standardin käyttöönotosta koskee selkeästi taseen varoja ja velkoja kuvaavia tunnuslukuja. Varsinkin velkojen tunnusluvut sekä taseen velkojen kirjanpitoarvot vaikuttavat paljon esimerkiksi rahoituksen saantiin ja pääomarakenteen arviointiin. UPM:n ja Stora Enson konserniin kirjattujen käyttöoikeusomaisuuserien ja vuokrasopimusvelkojen määrää vertailtaessa, luvut olivat melko lähellä toisiaan, kuten myös vuoden 2019 ja 2018 vertailukelpoinen liikevoitto. Molemmissa metsäyhtiöissä on entuudestaan paljon käyttöomaisuutta ja tästä syystä kirjattujen käyttöoikeusomaisuuserien kasvu ei samalla tavalla herättänyt huomiota kuin kirjatut vuokrasopimusvelat. Molemmat yritykset olivat määrittäneet tietyn tavoitteen sijoitetun pääoman tuotto prosentille ja osasivat hyvin kertoa IFRS 16 vaikutuksen kyseiseen tunnuslukuun.

Tutkimusta tehdessä havahtui siihen, miten paljon läpinäkyvyyttä IFRS 16 –standardi toi todellisuudessa tilinpäätösraportointiin ja yrityksen taloudellisen tilanteen arviointiin. Esimerkiksi ennen IFRS 16 –standardin tuomia kirjausmuutoksia, kohdeomaisuuserien käyttöoikeutta ei näkynyt laisinkaan yrityksen omaisuudessa ja sai suuremman eron aiheuttamaan paljon käyttöomaisuutta omistavien yritysten ja paljon kohdeomaisuuserien vuokraavien yritysten välille. Näen IFRS 16 –standardin tuomat kirjausmuutokset kirjanpidossa ehdottomasti nyt paljon positiivisempina kuin ennen tutkimuksen aloittamista.

6.1 Oman oppimisen arviointi

Peruste tutkimuksen toteuttamiselle oli oma mielenkiinto sekä työelämäkytkös IFRS 16 –standardiin liittyen. En itse työskentele tällä hetkellä kummassakaan esimerkkiyrityksessä, mutta koen molemmat yhtiöt, UPM:n ja Stora Enson mielenkiintoisina liiketoiminnan kanalta sekä mielenkiintoisinä osakesijoituskohteina. Tämän lisäksi työskentelen tällä hetkellä yhdessä Suomen suurimmissa listatussa pörssiyrityksessä ja tästä syntyi idea myös tilinpäätösraportoinnin osalta tutustumaan kyseisiin yrityksiin IFRS 16 –standardin kannalta. Ympärille on kuitenkin aina hyvä katsoa eikä putkinäköisesti keskittyä vain oman yrityksen toimintatapaan.

IFRS 16 –standardi oli selkeästi tuttu entuudestaan ja olen päässyt mukaan kahden eri yrityksen IFRS 16 –standardin jalkauttamisprosessiin. Tämän lisäksi IFRS 16 –kirjauksia on tullut myös itsekkin tehtyä, mutta koin silti, että työelämälähtöisesti ei olisi tullut koskaan perehdyttyä näin yksityiskohtaisesti standardiin. Monilta osin tietyt soveltamista ja arvos- tamistakin koskevat yksityiskohdat olivat päässeet myös unohtumaan ja nämä olivat hyviä kertauksia. Tutkimuksen edetessä ja käytännön esimerkkejä laadittaessa koin myös, että

oma oppimiseni on selkeästi lisääntynyt ja standarditekstin tulkinta myös helpottui hieman ajansaatossa.

IFRS 16 –standardin käyttöönoton vaikutuksia tutkittaessa havahduin myös vaikutuksen laajuuteen, jolloin tuli yhtä entistä enemmän pitäytyä kiinni tutkimuksen rajoituksissa. Tutkimuksen jälkeen tulen ehdottomasti tutkimaan lisää niitä aiheita, joita ei tässä raportissa käsitelty, kuten konsernitilinpäätöksen ja emoyhtiön tilinpäätöksen välisiä eroja IFRS 16 –standardin osalta.

Tutkimusta oli oikein miellyttävää kirjoittaa ja uskon, että minulla on paremmat vahvuudet IFRS –standardien tulkitsemiseen ja parempi valmius jatkamaan työelämän vuokrasopimusten tulkintoja IFRS 16 soveltamisen kannalta.

Lähteet

Alma Talent Tietopalvelut. Tunnuslukuopas. Alma Talent Oy. Luettavissa: <https://www.almatalent.fi/tietopalvelut/tunnuslukuopas>. Luettu: 13.4.2021

Alma Talent 10.1.2019. Miten IFRS 16 muuttaa yrityksen tunnuslukuja vuonna 2019? Luettavissa: <https://www.almatalent.fi/tietopalvelut/blogi/miten-ifrs-16-muuttaa-yrityksen-tunnuslukuja-vuonna-2019>. Luettu: 17.4.2021.

Haaramo, V., Palmuaro, S. & Peill, E. 2020. IFRS-raportointi. Alma Talent Oy (Jatkuvasti päivittyvä julkaisu).

PricewaterhouseCoopers Oy 2016. In depth: IFRS 16 – uusi aikakausi vuokrasopimusten kirjanpitoikäsitellyssä. Luettavissa: <https://www.pwc.fi/fi/ifrs-julkaisut/tiedostot/in-depth-ifrs-16-vuokrasopimuksissa-022016.pdf>. Luettu: 20.3.2021.

Kallunki, J. 2014. Tilinpäätösanalyysi. Talentum Media Oy. Helsinki.

KPMG Oy 2016. IFRS View: Tyyntä myrskyn edellä – valmistaudu muutoksiin ajoissa. Luettavissa: <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/pdf/2016/05/IFRS-View-2016-web.pdf>. Luettu: 2.4.2021.

Seppänen, H. 2011. Yrityksen analysointi ja tilinpäätös. Helsingin seudun kauppakamari. Helsinki.

ST-Akatemia Online 2020. IFRS-Standardit 2020 Onlinejulkaisu.

Vesterinen, J. 2019. Vuokrasopimusten aktivointi IFRS 16 -standardin mukaisesti. Azets Oy blogikirjoitus. Luettavissa: <https://www.azets.fi/blogi/vuokrasopimusten-aktivointi-ifrs-16-standardin-mukaisesti/>. Luettu: 2.4.2021.

Stora Enso Oyj 2019. Tilinpäätös ja toimintakertomus 1.1.–31.12.2019. Luettavissa: https://www.storaenso.com/-/media/documents/download-center/documents/annual-reports/2019/storaenso_tilinpaaotos_2019.pdf. Luettu: 30.4.2021

Stora Enso Oyj 2019. Vuosikertomus 2019. Luettavissa: https://www.storaenso.com/-/media/documents/download-center/documents/annual-reports/2019/storaenso_annual_report_2019_print.pdf. Luettu: 30.4.2021

UPM-Kymmene Oyj 2019. Vuosikertomus 2019. Luettavissa:

<https://www.upm.com/siteassets/asset/investors/2019/upm-vuosikertomus-2019.pdf>.

Luettu: 30.4.2021

UPM-Kymmene Oyj 2018. Vuosikertomus 2018. Luettavissa:

https://www.upm.com/siteassets/asset/investors/2018/upm_ar18_fi_190227_web_secure_d.pdf. Luettu: 29.4.2021

Visma Solutions Oy. Netvisor. Talouden tunnusluvut tutuksi. Luettavissa:

<https://netvisor.fi/wp-content/uploads/2019/02/Tunnusluvut-tutuiksi-opas.pdf>. Luettu

9.5.2021

Yritystutkimus ry 2017. Yritystutkimuksen tilinpäätösanalyysi. Gaudeamus. Helsinki.

Liitteet

Liite 1. UPM-Kymmene keskeiset tunnusluvut mukaillen (UPM 2019.)

Tunnuslukuja

		2019	2018	2017
Liikevaihto, milj. euroa	★	10 238	10 483	10 010
Vertailukelpoinen EBITDA, milj. euroa ¹⁾	★	1 851	1 868	1 677
% liikevaihdosta ¹⁾		18,1	17,8	16,8
Liikevoitto, milj. euroa		1 344	1 895	1 259
Vertailukelpoinen liikevoitto (EBIT), milj. euroa	★	1 404	1 513	1 292
% liikevaihdosta		13,7	14,4	12,9
Voitto ennen veroja, milj. euroa		1 307	1 839	1 186
Vertailukelpoinen voitto ennen veroja, milj. euroa		1 367	1 457	1 218
Kauden voitto, milj. euroa		1 073	1 496	974
Vertailukelpoinen kauden voitto, milj. euroa		1 119	1 194	1 004
Tulos per osake (EPS), euroa		1,99	2,80	1,82
Vertailukelpoinen EPS, euroa		2,07	2,24	1,88
Oman pääoman tuotto (ROE), %		10,7	16,2	11,5
Vertailukelpoinen ROE, %		11,2	12,9	11,9
Sijoitetun pääoman tuotto (ROCE), %	★	12,3	18,4	12,5
Vertailukelpoinen ROCE, %		12,8	14,6	12,8
Liiketoiminnan rahavirta, milj. euroa ¹⁾	★	1 847	1 330	1 460
Liiketoiminnan rahavirta per osake, euroa ¹⁾		3,46	2,49	2,74
Oma pääoma per osake kauden lopussa, euroa		18,87	18,36	16,24
Sijoitettu pääoma kauden lopussa, milj. euroa		11 474	10 575	9 777
Nettovelka kauden lopussa, milj. euroa		-453	-311	174
Nettovelka/EBITDA ¹⁾	★	-0,24	-0,17	0,10
Henkilöstö kauden lopussa		18 742	18 978	19 111

¹⁾ Vuoden 2018 vertailuluvut on oikaistu johtuen muutoksesta metsänuudistuskustannusten laskentaperiaatteissa. Lisätietoja » [liitetiedossa 1.5](#) Muutokset laskentaperiaatteissa.

Lisätietoja tunnuslukujen laskentakaavoista löytyy osioista » [Muu taloudellinen tieto](#) Vaihtoehtoiset tunnusluvut.

Liite 2. UPM sijoitetun pääoman tuotto, % vuosilta 2019-2013 (mukaillen UPM 2019.)

ROCE	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013
%	12,3	18,4	12,5	10,5	10,3	6,5	4,8

Liite 3. Stora Enson keskeiset tunnusluvut mukaillen (Stora Enso 2019.)

Key figures

	2019	2018	Change	Target
Sales, EUR million	10 055	10 486	-4.1%	
Operational EBITDA, EUR million	1 542	1 878	-17.9%	
Operational EBIT, EUR million	953	1 325	-28.1%	
Operational EBIT margin	9.5%	12.6%		
Operating profit (IFRS), EUR million	1 305	1 390	-6.1%	
Net profit for the period, EUR million	856	988	-13.4%	
Net interest-bearing liabilities, EUR million	3 209	2 092	53.4%	
Operational ROCE, %	9.8%	15.5%		>13%
EPS (basic), EUR	1.12	1.28	-13.1%	
Net debt/last 12 months' operational EBITDA ratio	2.1	1.1		<2.0
Net debt/equity ratio	0.43	0.31		<0.60
Fixed costs to sales, %	24.3%	23.6%		<20%